

[Energiministeren]

komme de kommende nærmeste års transportbehov fra de eksisterende felter. Hvorvidt der på lidt længere sigt vil være behov for en forøgelse af den samlede transportkapacitet, eventuelt gennem anlæg af en ny rørledning, skal således i første række vurderes i sammenhæng med igangsætning af olieproduktion fra nye felter.

For 1987 er der i lighed med tidligere år indgået aftale mellem DORAS og Energiministeriet om betaling af en afgift på 90 pct. af indtægterne fra det særlige fortjenesteelement på 5 pct. af værdien af den transporterede olie. Afgiften anslås i 1987 at udgøre omkring 180 mill. kr.

Dansk Olieforsyning A/S (DOFAS)

Som følge af den stigende danske olieproduktion og 1981-aftalens regler om den statslige køberet har DOFAS gennem de seneste år haft adgang til at aftage en voksende mængde olie. Ud over køberetsolien har selskabet efter Energiministeriets nærmere bestemmelse kunnet disponere den såkaldte royaltylie, dvs. olie, der af bevillingshaverne erlægges til dækning af produktionsafgiften.

Olien har imidlertid i de seneste år skullet afsettes og raffineres på et stadig mere konkurrencepræget energimarked. Et væsentligt element i denne udvikling har været de gennemførte strukturændringer på det danske oliemarked.

Bl.a. på baggrund heraf er det besluttet, at selskabet i 1988 – i lighed med 1987 – alene skal aftage køberetsolien. DOFAS' markedsandel forventes i 1987 at udgøre ca. 15 pct. af det samlede danske olieforbrug svarende til niveauet for 1986. Det er regeringens opfattelse, at selskabets bestræbelser i den kommende tid i første række rettes mod at konsolidere denne position.

III. Afslutning

Udviklingen inden for energiområdet påvirker mange forhold af betydning for den almindelige samfundsudvikling. Forskellige samfundshensyn skal afbalanceres i energipolitikken og løbende tilpasses i forhold til omskiftelige ydre vilkår. Det kræver fleksibilitet og tilpasningsevne for de organisationer og institutioner, som arbejder med energispørgsmål, og det kræver politisk vilje til at opnå bredt funderede energipolitiske løsninger.

Set på denne baggrund har energiområdet efter regeringens opfattelse været inde i en tilfredsstillende udvikling. Det er lykkedes at tilvejebringe løsninger, som sikrer en mere effektiv energiproduktion og energianvendelse og en forbedret udnyttelse af gennemførte investeringer, samtidig med at der er igangsat en række nye, fremadrettede initiativer, som prioriterer overordnede hensyn til miljøet og til fastholdelsen af de langsigtede energipolitiske målsætninger.

Redegørelse af 16/12 87 for biblioteksbetjeningen af ungdoms- og mellemuddannelserne.
(Redegørelse nr. R 7).

Kultur- og kommunikationsministeren H. P. Clausen) og undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

1. Indledning

Folketinget vedtog den 21. april 1987 dagsordensforslag nr. D 51, som bl.a. pålægger kultur- og kommunikationsministeren og undervisningsministeren inden den 1. januar 1988 at fremlægge redegørelse for biblioteksbetjeningen af ungdoms- og mellemuddannelserne.

Arbejdet med denne redegørelse har været tilrettelagt sådan, at Undervisningsministeriet har kortlagt området med inddragelse af de berørte direktorater. Efter drøftelser mellem Kultur- og Kommunikationsministeriet og Undervisningsministeriet om øget samarbejde, herunder samarbejdsformerne, og forslag til aktiviteter, der anses for hensigtsmæssige, er der udarbejdet en fælles redegørelse.

2. Uddannelsesområder

Følgende uddannelsesområder under Undervisningsministeriet, der kan karakteriseres som ungdoms- og mellemuddannelser, er omfattet af den kortlægning, der ligger til grund for redegørelsen:

- gymnasiet og hf, herunder hf-enkeltfagskurser
- grundlæggende og videregående erhvervsuddannelser
- korte og mellemlange social- og sundhedsuddannelser
- pædagogiske uddannelser
- journalistuddannelsen

- akademiingeniør- og teknikumingeniøruddannelserne
- korte og mellemlange erhvervsproglige og erhvervsøkonomiske uddannelser.

Begreberne ungdoms- og mellemuddannelser kan også omfatte de såkaldte etatsuddannelser (assistentuddannelser ved en række statslige institutioner) og forskellige søfartsuddannelser. De er ikke medtaget særskilt i denne redegørelse ud fra følgende betragtninger:

Til post- og tele-elevuddannelserne under Kultur- og Kommunikationsministeriet og til elevuddannelserne ved amtsskatteinspektorerne og de todfaglige uddannelser under Skatteministeriet antages relativt få elever. Tilsvarende gælder for DSB-assistenten under Trafikministeriet.

Søfartsuddannelserne under Industriministeriet udgør et meget varieret billede.

For god ordens skyld må det nævnes, at bibliotekaruddannelsen også er en mellemuddannelse, men den er ikke medtaget i denne redegørelse.

3. En beskrivelse af biblioteksbetjeningen af ungdoms- og mellemuddannelserne

Biblioteksbetjeningen af ungdoms- og mellemuddannelserne er – i modsætning til folkeskolens biblioteksbetjening – ikke dækket af nogen lovgivning.

Der er forskel i finansieringen inden for uddannelserne. Bibliotekerne på gymnasie- og hf-området betales af amtskommunerne som en del af driftsudgifterne ved gymnasierne og hf. Dog yder staten tilskud med 85 pct. af de tilskudsberettigede driftsudgifter for de private gymnasier og studenterkurser samt de dertil knyttede hf-kurser. Hf-undervisning er endvidere etableret ved lærerseminarierne, der finansieres af staten. Staten finansierer ligeledes Sorø Akademis skole og de gymnasiale suppleringskurser. Sygeplejerskeuddannelsen er etableret og finansieret i kommunalt og amtskommunalt regi. De øvrige ungdoms- og mellemuddannelser inden for Undervisningsministeriets område finansieres af ministeriets bevillinger.

Der er forskelle i behov for biblioteksbetjening, afhængigt af i hvilken grad der forudsættes selvstudium i uddannelsen. Selvstudium vil typisk forudsættes i videre omfang i uddannelser på højere niveau.

Ved etablering og drift af en biblioteksfunktion er det vigtigt, at forskellig fagkundskab er repræsenteret, dog er det også af praktiske grunde nødvendigt at finde fleksible løsninger ved ansættelse af personale til at varetage biblioteksfunktionen, således at arbejdskraften kan udnyttes mest hensigtsmæssigt.

En gennemgang af de eksisterende biblioteksfaciliteter ved ungdoms- og mellemuddannelserne giver et meget broget billede, som fremviser både skoler med egentlig biblioteksbetjening, skoler, der samarbejder med folkebiblioteket, og skoler, hvor der af forskellige årsager er problemer med at få en biblioteksordning til at fungere.

Efter Undervisningsministeriets opfattelse bør man ikke se isoleret på biblioteksproblematikken, men anskue den som en integreret del af den samlede skoleproblematik, herunder såvel med hensyn til de pædagogiske som de økonomiske aspekter.

Nedenfor gives en kort beskrivelse af biblioteksbetjeningen af uddannelserne.

En uddybende redegørelse for biblioteksbetjeningen af de enkelte uddannelsesområder er sendt særskilt til Kulturudvalget.

Biblioteksbetjeningen på gymnasie- og hf-området

På samtlige gymnasieskoler og 2-årige hf-kurser findes biblioteker. Samlingernes omfang er meget forskelligt strækkende sig fra mindre håndbogs- og tidsskriftssamlinger til ajourførte samlinger, der omfatter et stort antal opslagsværker, håndbøger, bibliografier, tidsskrifter og aviser m.v.

Biblioteket skal kunne bruges af eleverne til uddybning af eller som led i undervisningen, individuelt eller i grupper, f.eks. i forbindelse med, at eleverne udarbejder større skriftlige opgaver.

Gymnasiebibliotekerne administreres af en lærer, der får et honorar herfor svarende til et par timers ugentligt arbejde. På enkelte skoler – 20 – findes der tillige en faguddannet bibliotekar, som typisk har ca. 20 timers arbejde på skolen.

Gymnasiebibliotekerne betales af amtskommunerne som en del af driftsudgifterne ved gymnasierne.

[Kultur- og kommunikationsministeren og undervisnings- og forskningsministeren]

Biblioteksbetjeningen på de grundlæggende og videregående tekniske uddannelser

Skolerne råder over ret store samlinger af litteratur, tidsskrifter m.v. Samlingerne er imidlertid generelt ikke tilfredsstillende registreret, og de er kun beregnet på lærerne.

Sammenslutningen af Ledere af Tekniske Skoler og Direktoratet for Erhvervsuddannelserne har i juli 1987 udsendt et fælles debatoplæg »Biblioteksforholdene på de tekniske skoler«. Det anføres her, at en reform af de grundlæggende faglige uddannelser formentlig vil betyde, at eleverne i væsentlig højere grad får selvstændige opgaver, som bl.a. forudsætter litteratursøgning og -anvendelse m.v. i vidt omfang. Etableringen af uddannelsen til Højere Teknisk Eksamen (HTX) på et stort antal skoler og styrkelsen af de videregående teknikeruddannelser forudsætter, at elever og studerende har mulighed for at foretage litteratursøgning i og trække på skolens og samarbejdende institutioners samlinger og databaser. Desuden peges på det stigende samarbejde med det lokale erhvervsliv, som medfører behov for, at både skolens ansatte og virksomhederne kan trække på biblioteksfaciliteter.

Direktoratet finder, at behovene må tilgodeses af den enkelte skole inden for overordnede mål og rammer. Visse overordnede principper er under overvejelse og vil også blive taget op til drøftelse i forbindelse med den kommende reform af erhvervsuddannelserne.

Biblioteksbetjeningen på handelsskolerne

Handelsskolerne råder over håndbiblioteker, og enkelte har betydelige fagbiblioteker. Bibliotekernes omfang er stærkt varierende fra skole til skole. Bogbestanden er typisk supplerende lærebogsmateriale, håndbøger, opslagsbøger inden for handelsskolerne fagområder, i mindre omfang »almen« litteratur og skønlitteratur. Hertil kommer tidsskrifter og i et vist omfang bånd og edb-programmel. Skolerne har samarbejde med biblioteker udenfor, herunder folkebiblioteker og biblioteker ved handelshøjskoler. Skolerne trækker i vidt omfang på amtscentralerne.

Bibliotekspasningen foretages af lærere og HK-personale.

Fremkomsten af nye korte videregående uddannelser, datamatikeruddannelsen samt ud-

bygningen af datanomkursus, den store tilgang af elever til merkonomkurserne og nye fagområder samt udviklingen af kurser i samarbejde med det lokale erhvervsliv gør det påkrævet, at der sker en udvikling af biblioteksfunktionerne. Det vil være nødvendigt med et udbygget samarbejde med forskningsbiblioteker inden for merkantile og ledelsesmæssige fagområder.

Biblioteksbetjeningen af korte og mellemlange social- og sundhedsuddannelser (DfE)

De enkelte skoler er små og har ikke en egentlig biblioteksbetjening ud over større eller mindre samlinger af relevant faglitteratur. Det bemærkes, at sygehjælper- og plejerskolerne er amtskommunalt finansieret.

Biblioteksbetjeningen af seminarieuddannelserne

Håndarbejds lærerseminarierne er forholdsvis nyoprettede og har ikke nogen formaliseret biblioteksordning. Antallet af bøger og tidsskrifter m.v. på de enkelte seminarier er endnu begrænset.

Biblioteksforholdene på de andre seminarieområder (lærerseminarier, børnehave- og fritidspædagogseminarier, socialpædagogseminarier og husholdningsseminarier) har nu i princippet nogle ensartede ydre vilkår, idet de kan indgå aftale med et lokalt bibliotek om, at biblioteket stiller en faguddannet bibliotekar til rådighed i (som hovedregel) 20 timer pr. uge mod refusion af bibliotekarens løn m.v. Lærerseminarierne og nogle andre seminarier har afsat kontortimer til hjælp for bibliotekaren.

Materialebestanden varierer meget fra seminarium til seminarium. Bibliotekerne har samarbejde med de lokale biblioteker, amtscentraler og forskningsbiblioteker. Bibliotekarerne administrerer hjemlån af litteratur fra andre biblioteker og amtscentralen, hvor der også lånes videoer, film m.v.

Biblioteksforhold på mellemlange videregående uddannelser under DVU

Bibliotekerne kan inddeles i 4 kategorier. Den første kategori er biblioteker på handelshøjskoler (foruden andre højere læreanstalter), hvor der efter styrelseslovens § 10 er nedsat et særligt biblioteksudvalg. § 10-biblioteker er alle offentligt tilgængelige og udgør herved en del af landets samlede bibliotekssystem. Tilsva-

rende gælder for biblioteker på teknika. Den i dag eksisterende hovedfagsbiblioteksordning er ikke formaliseret, men en række af bibliotekerne har i realiteten ansvaret og forpligtelsen for den videstgående dækning inden for deres områder.

Midlerne til biblioteksformål for § 10-biblioteker fastsættes i finansloven, hvor biblioteket har et særligt hovedområdebudget.

Det er vanskeligt kvantitativt at fastlægge, hvor stor en del af et biblioteks opgaver der skyldes landsdækkende og/eller regionale forpligtelser, og hvor stor en del der stammer fra den tilsvarende uddannelsesinstitution. Der mangler tilstrækkelige statistiske oplysninger. Det meget effektive samarbejde mellem bibliotekerne vanskeliggør også kvantitative målinger.

Den *anden kategori* er teknika, der ikke har § 10-biblioteker, men hvor biblioteket alligevel budgetteres på et særligt biblioteksområde.

Den *tredje kategori* omfatter biblioteker på de sociale højskoler, Danmarks Journalisthøjskole, ergo- og fysioterapeutskolerne, Danmarks Jordmoderskole og hospitalslaborant-skoler. De er ikke omfattet af styrelsesloven.

Vilkårene er forskellige efter bibliotekernes størrelse og mulige ydelser. I de store uddannelsesbyer er der mulighed for at trække på faciliteter på forskningsbibliotekerne. Lærere ved uddannelsesinstitutionerne benytter bibliotekerne som præsensbiblioteker eller som åbne biblioteker.

Direktoratet budgetterer med, at 19 pct. af annua anvendes til biblioteksformål. Institutionerne er frit stillet med hensyn til, om de vil anvende mere eller mindre til biblioteksformål.

Fremtidig budgettering af biblioteker: En arbejdsgruppe nedsat i februar 1984 har til opgave at stille forslag til budgettering af biblioteker, således at det sikres, at der anvendes en rimelig del af institutionernes annuum til biblioteksformål. Arbejdsgruppen skal endvidere undersøge muligheden for, at biblioteker i højere grad dimensioneres efter den faglige aktivitet. Arbejdsgruppen forventer at have færdiggjort udvalgsarbejdet i løbet af 1988. Arbejdsgruppen afgav en midtvejsrapport i august 1986.

For *sygeplejeskolerne* ligger det budgetmæssige ansvar hos amtskommunerne. Der er som forskningsprojekt finansieret af folkebibliotekernes rådighedssum udarbejdet en redegørel-

se med titlen »Sygeplejeskolernes biblioteksforhold – en undersøgelse og målbeskrivelse« (Kirsten Gerzymisch).

4. Biblioteksbetjeningen generelt

Man kan skelne mellem to funktioner i biblioteksbetjeningen: grundfunktionen og overbygningsfunktionen (jf. Bibliotekskommissionens betænkning fra 1979, kap. 4.3). Der er dog ikke tale om nogen skarp sondring. Glidende overgange forekommer.

Ved grundfunktionen forstås anskaffelse og udlån af materialer, som hyppigt benyttes i uddannelsen. Det kan i praksis ske ved, at institutionen opbygger grundsamlingen på egen hånd, eller den kan gå i samarbejde med det lokale folkebibliotek, jf. bibliotekslovens §§ 1 og 2. Samarbejdet vil almindeligvis være beskrevet i en aftale eller overenskomst, som indeholder bestemmelser om omfanget af betjeningen og vederlaget. Der er på nævrende tidspunkt i et vist omfang indgået aftaler mellem folkebiblioteker og uddannelsesinstitutioner, f.eks. nogle seminarier og gymnasier.

Ifølge lov nr. 239 af 12. juli 1975 om amtscentraler for undervisningsmidler kan disse også bistå bibliotekerne i undervisningsinstitutionerne med det bibliotekstekniske arbejde. En sådan ordning er dog, så vidt det er ministerierne bekendt, ikke oprettet.

Amtscentralerne er typisk indrettet på at betjene fag i folkeskolen, gymnasiet og hf, og i det omfang, der er parallelitet til fag inden for erhvervsuddannelserne, kan handelsskolerne og de tekniske skoler også trække på amtscentralerne.

Grundfunktionen må altså løses af de respektive uddannelsesinstitutioner, for at der kan etableres en velfungerende overbygningsfunktion i samarbejde mellem forskningsbibliotekerne og folkebibliotekerne.

5. De offentlige biblioteker

Overbygningsfunktionen ligger hos amtscentralerne for undervisningsmidler og i folke- og forskningsbibliotekerne. Den består i levering af supplerende materiale og afhænger som nævnt af, i hvor høj grad uddannelsesinstitutionen selv opfylder grundfunktionen.

Folkebibliotekerne

Det lokale folkebibliotek har ifølge biblioteksloven en forpligtelse til at støtte de uddannelsesinstitutioner, der er i området. Samtidig ligger det i folkebibliotekets natur, at alle borgere, som kommer med forespørgsler, skal hjælpes, uanset om det kunne indvendes, at de opgaver, folkebiblioteket derved påtager sig, egentlig burde løses på en anden måde, f.eks. i samarbejde med en uddannelsesinstitution og eventuelt mod betaling eller ved opbygning af en grundsamling på et institutionsbibliotek.

Ser man på folkebibliotekernes samlede opgaver, viser undersøgelser gennemført inden for de sidste år, at 20 pct. af de mest flittige lånere (mindst 1 gang hver måned på biblioteket) er unge under uddannelse, og også at ca. 20 pct. af lånerne kommer på biblioteket for at hente litteratur til uddannelsesformål.

Disse tal belyser, at opgaven med at supplere uddannelsesinstitutionernes biblioteksbetjening er af betydeligt omfang på det enkelte folkebibliotek.

Folkebibliotekernes uens størrelse giver forskellige problemer i forhold til de uddannelsessøgende. De store biblioteker kan i høj grad klare efterspørgslen i egne samlinger, men for de mange mindre biblioteker, som må bestille materiale udefra, kan blot en enkelt uddannelsesinstitution med en utilstrækkelig samling være et stort problem.

I det løbende materialevalg vil folkebiblioteket forsøge at tage hensyn til de eksisterende uddannelsesinstitutioner. Der opstår imidlertid en særlig vanskelig situation, når der sker en etablering af nye uddannelser eller udbygning af de eksisterende. Derfor bør man i planlægningsfasen have kontakt til folkebiblioteket, så der kan tages højde for de nye behov, biblioteket stilles over for.

I økonomisk gunstige tider har folkebibliotekerne set det som en udfordring at klare opgaven – også selv om grænsen mellem grund- og overbygningsfunktion gled lidt rigeligt hen imod, at folkebiblioteket varetog elevernes samlede biblioteksbehov. I en sådan situation, hvor også folkebibliotekerne ønsker at prioritere deres opgaver, er der behov for en klarere defineret opgavefordelingen.

Forskningsbibliotekerne

Forskningsbibliotekerne betjener bl.a. de studerende ved mellemuddannelser og de videregående uddannelsesinstitutioner, hvorved i denne sammenhæng forstås uddannelser ud over det 12. uddannelsesstrin. De større blandt disse uddannelsesinstitutioner har alle deres eget forskningsbibliotek, der opfylder grundfunktionen. Flere af de mindre har ligeledes ved etablering af en biblioteksfunktion løst den grundlæggende biblioteksbetjening af de uddannelsessøgende.

Mange studerende ved ungdoms- og mellemuddannelserne kommer i løbet af studietiden i direkte eller indirekte kontakt med det øvrige forskningsbibliotekssystem. Behovet for supplerende faglitteratur til studiekredsopgaver dækkes ofte af forskningsbibliotekerne.

En undersøgelse fra september 1984 i Århus Amt blandt 36 uddannelsesinstitutioner viser, at næsten alle studerende har behov for supplerende litteratur ud over lærebøgernes pensum.

Forskningsbibliotekerne anser det for en naturlig opgave at understøtte og supplere de uddannelsessøgende med den nødvendige litteratur, der ligger inden for de forskellige forskningsbibliotekers naturlige fagområder og niveau.

En egentlig revision af opgavefordelingen mellem forskningsbibliotekerne er der på indværende tidspunkt ikke taget initiativ til, og det vil formentlig i lyset af den teknologiske udvikling være formålstjenligt, at en sådan revision venter endnu nogle år.

Forskningsbibliotekernes funktion som overbygning er mulig på grund af de store samlinger. Men det er nødvendigt, at der på dette område tages hensyn til den særlige belastning, det er effektivt at varetage funktionen.

Samarbejde

Såvel i forsknings- som i folkebiblioteksregi foretages der p.t. undersøgelser af bibliotekernes indbyrdes lånevirkosomhed, bl.a. med henblik på at få en beskrivelse af, hvorledes lånevejene fungerer. Det er ligeledes et formål at få vurderet, hvorledes nye teknologiske hjælpemidler kan tages i anvendelse for at tilfredsstille lånernes behov så hurtigt som muligt til så lave omkostninger for bibliotekerne som muligt.

[Kultur- og kommunikationsministeren og undervisnings- og forskningsministeren]

Der er i begge sektorer mange initiativer vedrørende biblioteksbetjening af erhvervslivet, og man ser i disse ofte en direkte sammenhæng mellem erhvervslivets behov og uddannelsesinstitutionernes behov.

Teknologinævnet peger i et debatoplæg fra januar 1987 om teknologioverførsel til Danmark bl.a. på, at »Videnniveauet i de mindre og mellemstore virksomheder er for lavt. Snæversynede og kortsigtede interesser har for høj prioritet i forhold til det langsigtede udviklingsarbejde. Det teknologiske servicenet bør komme med flere initiativer over for virksomhederne ved at motivere dem til at interessere sig for at hente ny viden hjem.

Tekniske skoler og teknika bør lægge mere vægt på videnhjemtagning både hos lærerne og i selve undervisningen.«

I denne sammenhæng spiller bibliotekerne en væsentlig rolle, og det anses for vigtigt, at den studerende i sit uddannelsesforløb bliver fortrolig med det samlede bibliotekssystem.

6. Udvikling af samarbejdet

I forbindelse med udarbejdelsen af denne redegørelse er man foreløbig blevet enig om at

undersøge mulighederne for at opmuntre til forsøg i samarbejdet mellem uddannelsesinstitutionerne og bibliotekerne inden for rammerne af de midler, som de to ministerier måtte kunne finde hertil.

Man er også enig om at udbygge samarbejdet gennem en tættere kontakt mellem de to ministeriers centrale institutioner (Bibliotekstilsynet og Rigsbibliotekembedet under Kultur- og Kommunikationsministeriet og de berørte direktorater under Undervisningsministeriet).

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 17. december 1987, kl. 9.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 21.42
